

СПИСЪК С ПУБЛИКАЦИИ

I. Монография

1. „Жени отвъд архива. Невидимите истории на жените в България“, Университетско издателство „Неофит Рилски“, Благоевград, 2021, 272 с.

Монографията „Жени отвъд архива. Невидимите истории на жените в България“ е съсредоточена върху изследване на архивите на и за жени в България. Моделът е базиран върху периода на социализма поради историческите обстоятелства на създаване на държавни исторически архиви у нас през 1951 г. Обект на изследването са архивите на жени и традиционните исторически архиви. Предметът е присъствието на историята на жените и женските светове в документалното наследство.

Целта на изследването е да очертае моделът на архивни наличности у нас, свързани с историята на жените, които в известна степен са определящи за историографската ситуация в областта на изследванията на пола и по-конкретно на историята на жените. Историографската ситуация е неразривно свързана с архивните политики и е определя периметъра на изследванията на жените в рамките на идеологизираните и/или идеологизиращите практики от социализма, свързани с еманципацията на жените. Архивните политики, които са част от общите политики на тоталитарното време, предопределят и документалните наличности за историята на жените. Днес разполагаме с голям обем документи – предимно официални, от дейността на социалистическите активистки и разпоредителна и управленска документация за този период. Други жени, които са извън официалния идеологизиран разказ на времето остават и извън архивите поради идеологическата и институционална специфика на изграждането на системата на държавните архивите в България. Извън документалните масиви остават жените от малцинствата, жените от политическата опозиция, жените, несъгласни с идеологическата парадигма, жените от фабриките, на полето и т.н., като присъстват само с избрани витринни лица. По принцип жените от ниските класи са маргинализирани и в световното документално наследство, но освен тях в постсоциалистическото пространство има и други изключени специфични групи жени, а в българския случай това са ромки, помакини, туркини и др.

Тази ситуация определя и трудностите, пред които се изправя днешният изследовател на историята на жените в България. Цели теми и изследователски полета остават неосветени и документално неподплатени. Това от своя страна стимулира използването на неконвенционални източници и методи, обогатява изследователския инструментариум. Особена тежест придобива и използването в историографията на устната история и на интердисциплинарни методи от различните хуманитарни и социални науки.

Дискусиите и изследователските полета, които се разгърнаха след падането на Желязната завеса имат своето място и в нашия научен живот. В изследването си не се ръководех от често срещаната практика да свеждам „голямата“ теория към собствените си проучвания, а започнах по обратния път – резултатите от изследванията намираха теоретичните си проекции. Една част от научните ми дирения се вписаха в съвременните теоретични постановки в областта на постколониалните изследвания, малцинствените изследвания, интерсекционалните теории за натрупване и пресичане на неравенства и маргинализации, както и в съвременните архивни теории.

Една от целите на изследването е да маркира и да посочи полетата в архивните системи, които не могат да бъдат достигнати с конвенционални методи. Съществуващото и развиващо се поле на изследване на *История на жените* и *История*

на отношенията между половете все още рядко обръща внимание на маргинализираните жени. В първата глава разглеждам и съществуващите теории, които са приложими към изследванията на скритите за архивите и от архивите жени като нямам за цел да обхваща всички теоретични ракурси, а само да маркирам някои възможни изследователски хоризонти. Тук проследявам процесите на взаимодействие между историографското развитие и архивите като практика за документиране в ракурса на социално-философските и архивни теоретични постановки. Разглеждам постколониалните теории, теориите за пресичането на неравенствата и маргинализацията в контекста на съотносимостта им към сегашната изследователска ситуация в България. Една от целите на монографията е да очертае полетата за изследване на понякога двойно и тройно маргинализирани жени чрез използване на различни изследователски методи и интердисциплинарен подход.

Във втората глава са представени възникването и опита в международен контекст на архиви на и за жени, тяхното разнообразие и специфики. Географският преглед включва възникването на архиви на жени в Европа, Съединените щати и на Балканите. Видовото разнообразие на архивите е свързано и с появата и обогатяването на представата за архив извън класическите исторически архиви – като например архивите на идентичности, част от които са и архивите на жени.

Третата глава описва аналитично ситуацията в българското архивно пространство по отношение на документалното наследство на жените. За целта използвам статистически методи, за да се очертаят размерите му в държавните архиви на фона на архивните политики. За набиране на данните за цялата архивна система съм използвала информационната система на архивите и съм изследвала цялостното фондово съдържание, за да обособя само архивните фондове, свързани с историята на жените. Така съм обособила институционални архивни фондове, чиято пряка дейност е свързана с дейността на жени или институции, чийто обект на дейност са жените. Другият голям масив е от личните архивни фондове (включително семейни и родови), които съм проучила обстойно. Важното при тях е, че те пряко отразяват политиката на архивната система към запазване паметта за жените.

Последната глава обхваща няколко случая на архивни истории на жени, за които съм извършвала по-обстойни изследвания и са публикувани през годините (две от тях в съвместни изследвания с Кристина Попова и Зейнеп Зафер и са публикувани като книга, статии и студия). В тази глава са представени седем „случая“, от които една част е за жените мюсюлманки, а другите са историите на шест жени само от гледната точка на архивните наличности и в кореспонденция с констатацията на Мери Биърд „Няма документи, няма история“. През призмата на постколониалните теории и теориите за натрупване и пресичане на неравенства и маргинализации съм разгледала архивното присъствие на мюсюлманските жени и ромките през тоталитарния период. Спряла съм се и на изследователските перипетии, свързани с реконструирането на житейските истории на три жени от земеделското движение. Две от тях (Райна Лапардова и Невена Елмазова) имат по два „архива“ – един „официален“, подготвен и предаден от тях в държавните архиви и един на репресивния апарат през тоталитарния период (Държавна сигурност), който „разказва“ друга тяхна съдба. Третата жена от Земеделския съюз (Цветана Цачева), прекарала години от живота си в лагери, няма официален архив, не е оставила никакви документални следи от живота си и нейната история можеше да бъде възстановена само чрез методите на устната история. Тъй като макар да има архивни следи в Държавна сигурност за преследването срещу нея, собствените ѝ преживявания биха останали неизвестни, ако не се използват методите на теренното проучване. Други два подобни случая на преследвани жени заради етническата си принадлежност са историите на университетските преподавателки Мефкюре Моллова и Хайрие Мемова-

Сюлейманова. Преследванията срещу тях също са добре документирани в архивите на Държавна сигурност за сметка на липсата на каквито и да е следи от научната им и професионална дейност в другите архиви. Последният разгледан случай (писателката Златка Чолакова) е случай на литература от „чекмеджето“, попаднала само по недоразумение в държавните архиви.

Тези персонални архивни изследвания демонстрират ползите от т. нар. „архивна революция“, която се състоя през последните десетилетия – чрез отварянето на архивите на Държавна сигурност и на комунистическата партия. Достъпът до архиви, които в самия си замисъл са формирани като „тайни“ даде възможност за по-различни изследвания, включително и за жените, които често остават извън научния интерес.

II. Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация

2. Нурие Муратова, Пряк потомък на славяните и траките, а сега вече и на прабългарите, Балканистичен форум, ISSN 1310-3970, 2015/1, с. 252-268.

Статията разглежда развитието на дисциплината *етническа антропология* в СССР и нейното приложение в България. Основен акцент е антропологичното изследване на помаци (български мюсюлмани) и турци в Родопите, организирано от Българската академия на науките през 1980-1981 г. Изводът от това проучване е, че както българските мюсюлмани, така и турците са от български произход и по този начин е открита нова „Родопска раса“, като част от динарската раса. Тези научни заключения са използвани за асимилаторските цели на тоталитарния режим към турци, помаци и други групи през 1980-те години.

3. Popova, Kristina, Muratova, Nurie, Lady from Radilovo village, Balkanistic Forum, ISSN 1310-3970, 3, 2016, pp. 119-132

В статията са представени биографията и благотворителните дейности на лейди Емили Ан Странгфорд (1826-1887) за български селяни (1876-1877) и за турски бежанци (1877 - 1878). Авторите се занимават и с начина, по който споменът за нея изплува през следващите десетилетия. Въпреки че улици и училища в България носят името ѝ, споменът за нея като важна местна историческа фигура е особено силен на някои малки места (като село Радилово). Причините за „регионализирането“ на паметта за лейди Странгфорд в България се търсят в характеристиките на културите на паметта. Тя е убедена в своя дълг като християнка, като викторианска британска благородничка и като жена да помага на християни и мюсюлмани, пострадали преди, по време и след Руско-османската война. Нейните мотиви да направи хората от двете страни по-малко страдащи не са разбираеми за всички. Онези, които очакват абсолютна и безусловна подкрепа за политическата си кауза, остават разочаровани. В България я критикуват за симпатии към турците. В Османската империя нейната активна благотворителна дейност в организирането на болници и домове за сираци е засенчена от други големи благотворителни проекти. Официалната политика на националната памет, както и популярната памет са подобни в България и в Турция.

Те са сходни в исканията си за безусловна подкрепа за националните си каузи. И двете култури на памет показват по-висока оценка за политическата, отколкото за хуманитарната дейност.

4. Нурие Муратова, Анастасия Пашова. „Тагиевското“ училище – първото в Баку и на Кавказ светско мюсюлманско женско училище /1896 – 1918 г./, Балканистичен форум, ISSN 1310-3970, 1, 2019, с. 205-217

В статията се проследява предисторията и историята на първото в мюсюлманския свят светско училище за мюсюлмански момичета в контекста на колониалната руска политика в Кавказ. След продължителни войни на Русия срещу местните татарски ханове, Иран и Османската империя, Северен Азербайджан е анексиран от Русия. Мирният договор от Туркманчай (1828 г.) води до разделянето на Азербайджан между Русия и Иран. В този контекст е интересно да се изследва как и къде е възникнала идеята за обучение на мюсюлмански момичета; кой, защо и как реализира на практика тази идея.

Основател, дарител и управител на училището е видният гражданин на Баку, петролният индустриалец Гаджи Зейнал Тагиев (1838 - 1924), който инициира женското образование в страната. За анализ на историята на училището са използвани публикувани архивни документи, материали от пресата, документи от музея на Тагиев и мемоарите на съвременници. Изследването се ограничава в периода от 1896 г., когато възниква идеята за откриване на училището до 1918 г., когато насието на болшевиките в Баку довеждат до нестабилност и затваряне на училището. След 1920 г., когато в Азербайджан е установена болшевишката власт, името и благотворителната дейност на Тагиев са фалшифицирани и обречени на забравя, тъй като той е смятан за „капиталист“ и „враг на хората“ от новата съветска идеология.

В статията са анализирани трудностите и препятствията, които трябва да бъдат преодолени от основателите на училището по време на неговото откриване и функциониране, и се коментира фактът, че все още в независим Азербайджан приносът на Тагиев за азербайджанската нация и женското образование не е напълно признат.

5. Нурие Муратова, Любов и математика. София Ковалевска, науката и борбата за щастие, Балканистичен форум, ISSN 1310-3970, 2019/2, с. 265-276.

В статията се изследват професионалните успехи и личният опит на една от първите жени в съвременната наука - руската математичка София Ковалевска. Анализирани са диалогът между силната ѝ воля, енергия и интелект в мъжкия свят на науката и деликатната ѝ чувствителност и дълбока емоционалност в литературните ѝ творби и са очертани конфликтните точки. Авторът се опитва да отговори на въпроса защо въпреки професионалните си успехи София Ковалевска се чувства нещастна, защо въпросът за щастieto е ключов въпрос в нейните литературни произведения и мемоари. Поради напрежението между професионалния и личния дискурс чувството за многогласие и липсата на удовлетворение бележат нейните разкази. Направен е опит Ковалевска да бъде поставена в тенденциите на руския феминизъм през втората половина на XIX век.

6. Нурие Муратова, (Без)опасните врагове на режима: неизвестните истории на три известни жени от земеделското движение, Balkanistic Forum, ISSN 1310-3970, 2019/3, 310-324

Статията проследява житейските траектории на три жени - Райна Лапардова (1904-1980), Невена Елмазова (1895-1981) и Цветана Цачева (1896-1974), които дори не са споменати в историята на Българското земеделско движение, на което са посветили живота си, нито в историите за съпротивата срещу комунистическия режим, чиито жертви са станали. Българският земеделски съюз е най-голямата политическа партия

преди комунистическия преврат на 9 септември 1944 г. През 1940-те и 1950-те години членовете на съюза са подтискани и преследвани от властта. В статията се открива противоречието между официалните архивни документи за тези жени и документите на репресивните служби на тоталитарната държава. Двата източника представят две различни истории на един и същ човек. Официалната архивна памет за тях противоречи на истинската история на техния труден живот, която може да бъде възстановена от досиетата им в Държавна сигурност. Две от тях (Райна Лапардова и Цветана Цачева) прекарват по няколко години в трудови лагери, а третата (Невена Елмазова) е държана под наблюдение и под натиск от Държавна сигурност в продължение на 10 години.

7. Нурие Муратова, Баку вместо Анкара – турските студенти от България в Азербайджан през 1950-те години, Балканистичен форум, ISSN 1310-3970, 2021/2, с. 24-39.

Статията представя неизследваният досега въпрос за турците от България, които се обучават в Баку през 1950-те години. В този период в България се прилага съветската политика за признаване на националните малцинства и комунистическият режим се стреми да насочи турците в България към тюркските републики на Съветския съюз и по-конкретно към Азербайджан. Тази политика се сменя в края на 1950-те години.

От 1952 г. до 1960 г. се дипломират повече от 50 студенти от България в Азербайджанския педагогически институт и Азербайджанския държавен университет. Те са подготвяни за учители в турските училища (около 1100 в началото на 1950-те години), но когато се завръщат, в България вече няма турски училища. Изследвани са процесите в областта на националните езици и образованието в СССР през този период. Възпитаниците на университетите в Баку се оказват между съветските политики към националните републики и динамиките в политиката на комунистическия режим в България към турското население.

Проучването се основава на документи от държавния архив на Азербайджан, архиви на университетите в Баку, документи от Централния държавен архив в София и на устни разкази.

III. Студии, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация

8. Нурие Муратова, Зейнеп Зафер, Политически и научни репресии – случаят Хайрие Мемова-Сюлейманова, Балканистичен форум. ISSN 1310-3970, бр. 3 (2020), с. 9-56.

Изследването е фокусирано върху научната и житейска съдба на Хайрие Мемова-Сюлейманоглу Йенисой, преподавателка по турски език в Софийския университет, интерпретирана в по-широката рамка на политиките на комунистическия режим спрямо турците в България. Проследяваме как политическите събития през втората половина на XX век в комунистическа България изиграват решаваща роля за професионалната реализация на турски учени и преподаватели в страната. Техните съдби не са изключения на фона на преследванията на режима на идеологически неприемливи личности. Изследването е свързано с цялостния научен живот в тоталитарна България, но се фокусирани върху механизмите на репресии над турската интелигенция в контекста на политиката на комунистическата власт спрямо турци и други мюсюлмани в България.

Студията разглежда средствата за унищожаване на образования турски елит след 1944 г. и усилията на комунистическия режим за създаване на политически лоялен нов елит сред турците. Но краткият флирт на комунистическата власт с мюсюлманските малцинства завършва с преследването на елита на турската общност, пострадал най-вече от нарастващите асимилационни усилия. Режимът елиминира много представители на този елит, изисквайки от тях невъзможна лоялност - отказ от тяхната етническа идентичност, промяна на мюсюлманските им имена, фалшифициране на научни факти и др. *Българско-турският тематичен речник*, създаден от Хайрие Мемова, е обявен за поръчка на шпионаж от Турция. Тя е уволнена от академичните институции и е принудена да оцелее, като работи като чистачка във фабрика в продължение на 4 години. Срещу нея е започнато разследване от Държавна сигурност, което продължава 7 години и включва 19 тайни агенти, повечето от които нейни колеги, студенти и случайни познати. Въпреки това Хайрие Мемова защитава докторска степен и се хабилитира в България един ден след възстановяването на правата на мюсюлманите. В Турция, където емигрира през 1989 г. с хилядите турци, изгонени от страната, нейните научни степени не се признават и тя е принудена да се хабилитира отново в Баку. Следвайки научната и лична траектория на Хайрие Мемова, която е представителен пример за съпротивата, ние следвахме политиките на режима към научната общност, фокусирайки се върху контрола на репресивния апарат на режима над Софийския университет.

IV. Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове

- 9. Nurie Muratova. The First Web Catalogue of Women and Minority Archive Fonds in Bulgaria, Women and Minority Archives, 1, ISBN 978-954-9590-03-6, Sofia-Vienna, 2009, pp. 287-291**

Статията описва изграждането на първия веб-каталог на наличностите на документи за жени и малцинства в българските държавни архиви. Каталогът е изработен технически и концептуално от авторката. Направен е анализ на и са демонстрирани възможностите за презентиране на женското архивно наследство в България, както и архивните фондове на малцинствата.

- 10. Нурие Муратова, "Грация без фалшификация" : социалистическата власт в България и жените мюсюлманки през 60-те години на XX век, Балканистичен форум. ISSN 1310-3970. - Год. 19, бр. 1 (2010), с. 159-174.**

Статията разглежда политиките на социалистическата власт за „културно приобщаване“ на жените мюсюлманки. По-конкретно изследването е фокусирано върху създадените в края на 1950-те и началото на 1960-те години *Школи за активистки на Отечествения фронт*. Тук е разгледана предисторията и развитието на мрежа от такива форми за въздействие върху жените, използвани за тяхното „преобличане“, битово модернизиране, както и последващия натиск от властта върху тях в провеждането на асимилационните политики. Използвани са документи от Централния държавен архив, Държавния архив – Благоевград и спомени и интервюта с участнички и ръководителки на школите в Гоце Делчев.

- 11. Нурие Муратова, Женските дружества през втората половина на 40-те години – една мъжка инициатива за женско равноправие, В: Пол и преход, 1938-1958. Център за изследвания и политики за жените, (съст. Красимира Даскалова и Татяна Кметова), ISBN 978-954-9361-17-9, София, 2011, с. 222-234.**

Статията разглежда създаването на женски дружества и „включването“ им в обществено-политическия живот след 9 септември 1944 г. Целта на изследването е да проследи механизмите на създаване и дейност на женските дружества, да отговори на въпросите, свързани с идеологическото и организационно проектиране на женския въпрос след 1944 г. Разгледани са въпросите доколко създадените дружества са наследници на левия спектър на женското движение отпреди 1944 г., представляват ли форма на гражданска инициатива или са казионни организации, използвани за политическа мобилизация на жените?

Във фокуса на изследването е организационният живот и дейността на няколко дружества от Югозападна България и по-подробно едно от тях, чиято документация е запазена най-цялостно. Времето е от края на 1944 г. до началото на 1950-те години, когато настъпват структурни промени и женските дружества престават да съществуват в същия вид. Използвани са архивни документи от фондовете на Отечествения фронт, на партийните организации и на различни дружества в Югозападна България.

12. Nurie Muratova, Muslim Women in Socialist Bulgaria, Балканистичен форум, ISSN 1310-3970, 2013/2, с. 128 – 149.

Мюсюлманските жени са обект на политиката на комунистическата партия в България в продължение на четири десетилетия. Сравнително затвореният живот в техните общности, религиозността, която противоречи на официалната комунистическа идеология, както и естетическата конфронтация със социалистическия идеал на съвременните жени прави мюсюлманките трудни за контрол. Под лозунга за модернизация на мюсюлманските жени са приложени няколко мерки: специални курсове, курсове за подобряване на ежедневието и квалификацията, мерки за привличане на жените да станат членове на Димитровския комунистически младежки съюз (ДКМС) и Българската комунистическата партия (БКП).

13. Н. Муратова, Пътепис отвъд завесата: лебедовата песен на Златка Чолакова, сп. Българска етнология, ISSN 1310–5213, 2015/2, с. 195-207.

Статията представя непубликувани пътни бележки на българската писателка Златка Чолакова (1899-1985) за пътуването ѝ до Брюксел по времето на Студената война, за да посети Световното изложение през 1958 г. Тя представя своите наблюдения за Белгия, както и някои от дилемите на интелектуалците, образовани в докомунистическия период. В статията се анализира биографията на писателката и нейният опит отвъд Желязната завеса.

14. Кристина Попова, Нурие Муратова. Политика на социалистическата държава към мюсюлманките и превъплъщения в литературата от 50-те години на XX в. (случаят „Кадрие“ от Златка Чолакова), В: Балканите – език, история, култура, ISSN: 1314-4065, т. 4. Велико Търново, 2015, с. 551-558.

Случаят с книгата „Кадрие“ заема централно място в това изследване. Тя е написана от писателката Златка Чолакова (1899–1985) и е публикувана в началото на 1950-те години. Играта е като театрална пиеса много пъти през следващите години в културните центрове в селата и малките градове в Родопите, както и в професионалните театри. Анализираме социалния произход и биографията на авторката, образована през 1920-те и 1930-те години и мястото на „Кадрие“ в нейното творчество като писател и културния, политическия и социалния контекст на книгата. Анализираме допълнително

съдържанието на книгата и образа на главната героиня - младата жена Кадрие от Родопите, както и рецепцията на книгата и нейната политическа употреба, използването на много пропагандни форми, включващи също изкуство, литература, поезия, музика, театър.

15. Nurie Muratova, The Memorials to the Russo-Ottoman War of 1877 – 1878 in the Tourist Movement after 1944, In: Heroes, Places, Memories, Milena Angelova, Nurie Muratova (eds.), ISBN 978-3-330-00495-5, Lambert Academic Publishing, Berlin, 2016, p. 126-139.

Туристическото движение в България започва в края на 19 век. В междувоенния период идеологията на туристическото движение стана по-националистическа и по-свързана с държавните институции. След преврата от 9 септември 1944 г. туристическото движение се основава на нова идеологическа и организационна основа. То е включено в цялостната система за контрол върху свободното време на социалистическия човек. Новата идеология, както и новите герои след 1944 г. - партизанските бойци (партизани), изискват нов вид колективно възхищение и създаване на нови места за памет. През 1966 г. е създадено българското национално туристическо движение „Опознай България - 100 национални туристически обекта“, което съществува и до днес. В него са представени пет места за памет на Руско-турската война - Свищов - мястото, където руските войски преминават Дунав, паметната църква в Шипка, връх Столетов в Стара планина, „Паметникът на Освобождението“ (Паметникът на Шипка), и мемориалната църква „Св. Александър Невски“ в София.

В статията е разгледан и „Музеят на българо-съветската дружба“ в София. Днес броят на туристическите посещения на тези места е намалял няколко пъти, но според изследванията през последните години те все още са най-почитаните национални символи.

16. Нурие Муратова, Начало на висшето образование за жени в Руската империя – между обществената инициатива и държавната политика, KNOWLEDGE, International Journal, ISSN 2545-4439, Vol.22.3, 2018, pp. 717-722

В статията е разгледано началото на университетското образование за жени в Руската империя през втората половина на 19 век. Дискусиите относно достъпа на жените до университетско образование са типични за повечето европейски страни през този период. След създаването на широка мрежа от женски гимназии е проправен пътят към университета за жени в Руската империя. Изследването анализира специфичните характеристики на руския модел за създаване на първия женски университет (курсовете на Бестужев) през 1878 г. Неговото начало е резултат от сложно взаимодействие на много фактори - краят на крепостничеството през 1861 г., появата на либерални идеи, нихилисткото движение, проникването на феминистките идеи и нарастващата социална ангажираност на жените. В Русия това се предшества от неуспешни опити на жените да получат достъп до класическите университети (главно в медицински факултети) и увеличеният поток от жени, обучаващи се в западните университети (главно в Цюрих).

От края на 18-ти век момичетата от аристократичните среди се обучават в института Смолни, а момичетата от средната класа се обучават в професионални училища. Първото в Русия средно женско училище за момичета от различни социални класове е открито през 1859 г. - Марийнската гимназия – и това слага край на класовото неравенство по отношение на женското висше образование. Независимо от социалните промени след забраната на крепостничеството и равния достъп до женските гимназии, университетите продължават да бъдат недостъпни за жени от всички класи. Това

провокира появата на женските университети, които до началото на XX век стават 25 на брой. През 1868 г. група жени изпращат писмо до министъра на образованието Д. А. Толстой с молба за откриване на женски университетски курсове и получават отрицателен отговор. Десет години по-късно на 20 септември 1878 г. в Санкт Петербург се откриват постоянни университетски курсове. Те са инициирани от група жени, подкрепяни от мъже професори и имат три катедри - литературно-историческа, физико-математическа и специална математическа.

Целта на статията е да проследи механизма на създаване на специализиран женския университет, да анализира специфичните особености на неговото функциониране и да представи основните ключови фигури.

17. Кристина Попова, Нурие Муратова, Един интересен поглед от Индия към Балканите от 1912 година: пътните бележки на индийския учен Абдуррахман Сеохарви, сп. Манас, ISSN 2367-6256, Центъра за източни езици и култури, Софийски университет „Св. Климент Охридски”, 2019, т. 5, 2019 (1). [https://manas.fcml.uni-sofia.bg/bg/2019-vol5-1/edin-interesen-pogled-ot-indiya-km-balkanite-ot-1912-godina-ptnite-belezhki-na-indijskiya-uchen-abdurrahman-seoharvi]

Изследването представя едно свидетелство на културните контакти между България и Индия от 1912 г., неизползвано досега в научно обръщение. Пътните впечатления на Абдуррахман Сеохарви от преминаването му през Балканите (главно от България и Сърбия) представляват поглед към тези страни от един мюсюлманин от Индия, който посещава за по няколко дни Белград, Ниш, София, Пловдив и други градове през 1912 г. При пътуването си Абдуррахман Сеохарви има интересни срещи, предимно с хора от мюсюлманските общности в тези градове. Неговите впечатления са публикувани в Индия на английски език и по-късно са издирени от изтъкнатия индийски българист от Центъра по българистика в Делхи д-р Сатиндер Кумар Видж, изследвал културните контакти между България и Индия. Настоящата статия е опит да се анализират основните акценти в пътеписа: местата, природата, градовете, етническите и религиозни общности, личностите и нравите, които авторът описва, както и неговите културни нагласи.

V. Студии, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове

18. Nurie Muratova, Kristina Popova, Dimensions of the Women’s Voices. Following on the Documentary tracks of the First Women’s Participation in Elections in Bulgaria (1937 - 1939), In: Women and Minorities Archives. Ways of Archiving, Sofia-Vienna, 2009, ISBN 978-954-9590-03-6, pp. 133-155.

Борбата за изборителни права на жените в България започва в края на XIX век. Извоюването на пълни граждански права на жените е главна цел на създадения в 1901 г. Български женски съюз. След десетилетни усилия на Българския женски съюз, на активистки-социалдемократки и редица интелектуалци; заявления; петиции и протести, в самото начало на 1937 г. жените получават право да гласуват в изборите за общински съвети. Това право обаче не се отнася за всички жени и в началото на 1938 г. кръгът на жените, имащи право да гласуват е разширен (но само за предстоящите парламентарни избори).

Всред широките кръгове на жените в страната идеята за участие в изборите и проява на политически интереси и предпочитания си пробива път също постепенно и под влияние на различни политически, но също така семейни и други културни фактори.

В студията е разгледана е ролята на Български женски съюз в отвоюването на изборителните права на жените. На базата на изборителни протоколи от първите избори, на които участват жени е направен анализ на тяхното участие в различни райони на страната, както и на участието на мюсюлманките. Използвани са архивни документи от Централния държавен архив и редица регионални архиви.

19. Нурие Муратова, Политики на социалистическата власт в България към жените мюсюлманки, В: Да познаем комунизма, съст. Ивайло Знеполски, ISBN 978-954-28-1056-8, София, 2012. София, България: Сиела, 2012, с. 319-370.

Студията разглежда политиките и практиките, насочени към жените мюсюлманки в позициите, в които те са неудобни за комунистическия режим – като носители на религиозността - специфичното облекло, религиозните практики (обрязването) и др. Също така са очертани промените в жизнените нагласи на тези жени в течение на четири десетилетия и контурите на тяхната „модернизация”. Изследването цели и да обособи стратегиите към различните социални кръгове жени: към съпруги и дъщери на партийни функционери, към обикновени жени – с ниско образование, към жени, които получават шансове от властта и перспективите за реализация пред тях. Подробно са разгледани въпросите за изграждането на дружества на ОФ сред жените от мюсюлманските райони, курсове за повишаване на битовата култура, екскурзии, развитие на художествената самодейност, школите за активистки на ОФ в Чепеларе, Гоце Делчев и Велинград, механизми на поощряване и създаване на система от привилегии, откриването на специални училища за медицински сестри, открит натиск на властта към жените и форми на репресии и др.

Изследването се базира на архивни документи, изследване на терен, устна история.

20. Кристина Попова и Нурие Муратова. „Скритите“ архиви на жени, В: Да излезеш от сянката. Непубликувани произведения на Златка Чолакова и Олга Чавова, Съст.: Нурие Муратова, Кристина Попова, Жоржета Назърска, ISBN 978-954-00-0069-5, Благоевград, 2016, с. 132-168.

Златка Чолакова (1899-1985) е учителка и писателка. Родена е в село Марковча (Шуменско). Автор е на книгите „На унгарци и германци“ (1930), „Приказни страни“ (1933), „Америка: скици“ (1937), „Песента на фиорда“ (1939), „30 дни в Съветите“ (1944), „Кадрие“ (1953) и др. Публикуваме за първи път нейни пътни бележки, мемоари и сатирични истории, критични за комунистическия режим.

В своето разочарование и таен бунт срещу липсата на признание Златка Чолакова написа поредица от остри театрални сцени срещу шефовете на комунистическата партия. Останали извън ползрението на изследователите, тези произведения обогатяват женската автобиографична традиция и са изключително ценни за разбирането на женските литературни съдби, но преди всичко - на поколението жени, формирани в първата половина на ХХ век, чийто живот е белязан от стремежа към свобода и от принудата към приспособяване.

Студията анализира основните непубликувани до този момент произведения на Златка Чолакова в контекста на „литературата на чекмеджето“.

Нurie Муратова

LIST OF PUBLICATIONS

(Summary)

I. Monography

1. Nurie Muratova. **WOMEN BEYOND THE ARCHIVE. Invisible Histories of Women in Bulgaria**

The monograph “Women beyond the Archive. Invisible Histories of Women in Bulgaria” is focused on researching the archives of and for women in Bulgaria. The proposed model encompasses the chronological framework of the period of the communist regime and considers the historical conditions of the founding of the State Historical Archives in 1951. The object of the study are the archives of women vis a vis the traditional historical archives. I try to outline the presence of the history of women and women’s lives in the documental heritage.

The purpose of the research is to define the models of archive availability in Bulgaria, related to the history of women and more specifically to define the historiographic situation in the sphere of researching gender and the history of women.

The archive policies which are part of the general policies of the totalitarian period predetermined the documental presence of history of women. Today we possess a huge amount of documents – mainly official, about the state activists as well as about the distribution and the management of the documentation of the period. It is to be noted that women, who did not fit the ideological narrative of the period are neglected by the archives, because of the well known ideological and institutional standing of the establishment of the State Archives in Bulgaria.

Women of diverse minority groups, women who belonged to the political opposition, women workers in the factories, field workers and so on are left out of the collections of the State Archives – or they are present only with especially selected showcase faces.

In addition, in the post-socialist archives in Bulgaria once again are absent the a number of groups of women like Gypsy women, Pomak women, Turkish women. Generally speaking, women from the low class – or of diverse ethnic or religious background – are marginalized as well as in the global documental heritage.

This situation defines the difficulties which face the researcher of the history of women in Bulgaria. A number of topics and research fields are ignored being unclear and documentary not supported. Still, these obstacles could stimulate the use of non-conventional sources and methods, enriching the research methods. The use of oral history and interdisciplinary methods that unite the approaches of different humanitarian and social sciences gains specific importance.

Both the academic discussions and the new research fields, developed after the fall of the Iron Curtain found their place in our scholarly discourse. I have to emphasise that I was not led by the often used practice to adjust the ‘big’ theory to my own research. I have chosen the vice versa method – to let the results of my research found their theoretical justification. Part of my academic inquiries inscribed into the modern theories of the postcolonial studies, minority studies, intersectional theories of accumulation of inequalities and marginalization, and modern identity archive theory.

Onether purpose of my research is outline some fields in the archival system which could not be studied by conventional methods. The developing research fields of Gender Studies, History of Women and History of Gender Relations in Bulgaria rarely pay attention to

marginalized women. In the first chapter I contemplate the theories which could be applied to the research of the ‘hidden’ women. My aim is not to cover all theoretical recourses but rather to spot possible research horizons. In the first chapter I follow the processes of interaction between historiography and archives as practice of documentation in the framework of socio – philosophical and archive theoretical doctrines. I take into account the postcolonial theories, the theories of intersection of inequalities and marginalization in the context of their relation to the present academic situation in Bulgaria. One of the purposes of the monograph is to outline as a research field the life stories of sometimes double or triple marginalized women. They could be approached by different research methods – and especially via interdisciplinary methods.

In the second chapter I present the origin, the history and the development of the archives of women and for women, their variety and specificity in their international context. The geographical framework includes women archives in Europe, the Balkans and the USA. The varieties of archive practices are connected with the enriching the definition of the archive – surpassing the notion of the classical historical archives. The so called ‘identity archives’, part of which are the women’s archives are the best example for this case.

In the third chapter I describe the situation in the Bulgarian State Archives in relation to documental heritage of women. For this task I use statistical methods for outlining its size on the background of the official policies towards women.

For data searching in the entire archival system of the Bulgarian State Archives I used the informational system of the institution. I analysed the content of all the files (Фонд) in order to define only the archives related to the history of women. Another important documental resource are the personal files of women (including family records) which I researched in details. What is important to note about the personal archives is that they reflect directly the policy of the archival system in preserving the memory of women.

The last chapter includes several case studies of women’s archive stories which I have studied in details and which I have already published (some of them in joint works with other colleagues, including published books). In this chapter I consider their stories only from the point of view of their archive presence and in relation to the statement of Mary Beard “No documents, no history”. Through the prism of postcolonial theories and the theories of accumulation and intersection of inequalities and marginalization I have researched the archival presence of Muslim women and Gipsy women during the totalitarian period. There have been many research obstacles related to the reconstruction of life stories of three women who were activists of the Bulgarian Agrarian Union. Two of them (Rajna Lapardova and Nevena Elmazova) have two ‘archives’ – one ‘official’ prepared and delivered by them to the State Archive – and another one fabricated by the repressive apparatus of the State Security, which outlines different biographical trajectory. The third woman who belonged to the Oppositional Agrarian Union (Tsvetana Tsacheva) has spent years in the communist labour camps after 1947, when the political opposition in Bulgaria was eliminated. Tsacheva does not have official archive and her life story could be reconstructed only using the method of oral history. Although there were some traces in the State Security Archive marking the persecution against her, her own experience would have been unknown if the method of field research was not used. The other similar cases of persecuted women because of their Turkish ethnic origin were the lecturers at the Sofia University Mefkure Mollova and Hayrie Memova-Suleymanova. The persecutions against them are well documented in the State Security Archive at the expense of the lack of any traces of their academic and other professional activities. The last case (the writer Zlatka Cholakova) is about the so called ‘drawer’ literature, which was sent to the State Archive by misunderstanding.

This personal archive research demonstrates the benefits of the so called ‘archive revolution’ which has happened in the last decades – with the opening of the archives of the

State Security and the Communist Party. The opening of the archives which are classified as 'secret archive' provided opportunities for different kind of research, including the one related to women, who are often excluded from the common research interest.

II. Articles and reports in scientific journals, referenced and indexed in world-famous databases of scientific information

2. Nurie Muratova, „Direct Descendant of the Slavs and the Thracians, yet Nowadays of the Proto Bulgarians too“. Ethnic Anthropology and the “Regenerative Process” in Bulgaria, *Balkanistic Forum*, ISSN 1310-3970, 2015/1, c. 252-268.

The article examines the development of the discipline of ethnic anthropology in the USSR and its implementation in Bulgaria. Major focus is the anthropological study of Pomaks (Bulgarian Muslim) and Turks in the Rhodopes Mountains, organized by the Bulgarian Academy of Sciences in 1980-1981. The conclusion of this study was that both Bulgarian Muslim and Turks were of Bulgarian origin and thus a new "Rhodopes Race " was discovered, as part of the Dynaric Race.

3. Popova, Kristina, Muratova, Nurie, Lady from Radilovo village, *Balkanistic Forum*, ISSN 1310-3970, 3, 2016, pp. 119-132

The paper presents the biography and philanthropic activities of Lady Emily Ann Strangford (1826-1887) for Bulgarian peasants (1876-1877) and for Turkish refugees (1877 – 1878). The authors deal also with the way the memory about her surfaced in the next decades. Although streets and schools in Bulgaria were named after her, the memory about her as an important local historical figure is particularly strong in some small places (like Radilovo village). The reasons of the 'regionalization' of the memory about Lady Strangford in Bulgaria are to be found in the characteristics of the memory cultures. She was convinced in her duty as a Christian, as a Victorian British noble, and as a woman to help Christian and Muslim people who suffered before, during and after the Russo-Ottoman war. Her motives for making people of both sides less suffering were not understandable for everybody. Those who expected absolute and unconditional support for their political cause were disappointed. In Bulgaria she was criticized for sympathies for the Turks. In the Ottoman Empire her active charity work in organization of hospitals and orphanages was overshadowed by other great philanthropic projects. The official politics of national memory, as well as the popular memory are similar in Bulgaria and in Turkey.

They are similar in their demands of unconditional support for their national causes. Both cultures of memory show more higher appreciation for political than for humanitarian activities.

4. Nurie Muratova, Anastasiya Pashova, Tagiev's school – the first in Baku secular Muslim female school /1896 – 1918 г./, *Balkanistic Forum*, ISSN 1310-3970, 1, 2019, c. 205-217

In the paper we tried to follow the prehistory and the history of the first in the Muslim world on Caucasus secular school for Muslim girls in the context of the colonial Russian policy by that time. After continuous wars of Russia against the local Tatar khans, Iran and Ottoman empire the North Azerbaijan was annexed by Russia. The Turkmenchay peace treaty (1828) led to the division of Azerbaijan between Russia and Iran. In this context it is interesting to research how and where from the idea of educating Muslim girls originated; who, why and how realized in practice this idea.

The founder, donor and trustee of the school was the prominent citizen of Baku the petrol industrialist Gadzhi Zejnal Tagiev (1838 – 1924) who by the school granted the Azerbaijan people with female intelligentsia and initiated the female education in the country. To analyze the history of the school we used published archive documents, materials from the press and the memoirs of contemporaries. We research the period from 1896 when the idea of opening of the school originated to 1918 when the Bolsheviks' atrocities in Baku led to instability and closing of the school. After 1920 when the Bolshevik power was established in Azerbaijan the name and the charity activities of Tagiev were falsified and doomed to oblivion since he was considered "capitalist" and 'enemy of people' by the new Soviet ideology.

We analyzed the difficulties and the obstacles which were to be overcome by the founders of the school during its opening and functioning and commented the fact that still in the independent Azerbaijan Tagiev's contribution to the Azerbaijan nation are not fully acknowledged.

5. Nurie Muratova, Love and Mathematics. Sofia Kovalevska – Science and Struggle for Happiness, Balkanistic Forum, ISSN 1310-3970, 2019/2, c. 265-276.

The author follows the professional successes and the personal experience of the one of the first women in the modern science – the Russian mathematician Sofia Kovalevska. The dialogue between her strong will, energy and intellect in the male world of science and her delicate sensibility and deep emotionality in her literary works has been analysed and the conflict points has been outlined. The author tries to answer to the question why despite of her professional successes Sofia Kovalevska felt unhappy, why the question of happiness is key question in her literary works and memoirs. Due to the tension between the professional and personal discourses a sense of polyphony and lack of satisfaction is marking her narratives. An attempt has been made to place Kovalevska in the trends of the Russian feminism in the second half of the 19th century.

6. Nurie Muratova, (Non)dangerous Enemies of the Regime: Unknown Stories of Three Famous Women of the Agrarian Party, Balkanistic Forum, ISSN 1310-3970, 2019/3, 310-324

The paper follows the life trajectory of three women - Rayna Lapardova (1904-1980), Nevena Elmazova (1895-1981) and Tsvetana Tsacheva (1896-1974), who are not even mentioned in the history of the Bulgarian Agrarian Movement to which they devoted their lives nor yet in the stories about the resistance against the communist regime whose victims they became. The Bulgarian Agrarian Union was the biggest political party before the communist take over on 9th of September 1944. In the 1940s and 1950s the members of the Union were suppressed and persecuted by the authorities. The author discovered the contradiction between the official archive documents about them and the documents of the repressive services of the totalitarian state. The two sources presented two different stories of the same person. The official archive memory about them contradicts to the true story of their difficult lives which could be reconstructed from their State Security dossiers. Two of them (Rayna Lapardova and Tsvetana Tsacheva) spent several years in the working camps, and the third one (Nevena Elmazova) was kept under observation and under pressure by the State Security for 10 years.

7. Nurie Muratova, Baku instead of Ankara – Turkish Students from Bulgaria in Azerbaijan during 1950s, Balkanistic Forum, ISSN 1310-3970, 2, 2021, pp. 24-39.

The paper presents the nonresearched question about the Turks from Bulgaria who studied in Baku in the 1950s. In this period in Bulgaria the Soviet policy for acknowledging of the rights of the national minorities was applied and the communist regime aimed at directing Bulgarian Turks to the Turkic republics of Soviet Union and especially to Azerbaijan. This policy changed at the end of the 1950s.

From 1952 to 1960 more than 50 students graduated from Azerbaijan Pedagogical Institute and Azerbaijan State University. They were prepared to teach in the Turkish schools in Bulgaria (around 1100 at the beginning of 1950s) but when they returned there were not anymore Turkish schools in Bulgaria. The processes in the sphere of the national languages and educational policies in USSR for this period have been researched. The alumni from the universities in Baku have to experience the contradictions between the Soviet policies to national republics and dynamic of the policy of the communist regime in Bulgaria concerning the Turkish population. The research is based on documents from the State Archive of Azerbaijan, documents from the Central State Archive in Sofia and oral testimonies.

III. Studies published in scientific journals, referenced and indexed in world-famous databases of scientific information

8. Nurie Muratova, Zeynep Zafer, Political and Scientific Persecutions – the Case of Hayrie Memova-Suleymanova, Balkanistic Forum, ISSN 1310-3970, 6p. 3 (2020), c. 9-56.

The research is focussed on the scientific carrier and life destiny of Hayriye Süleymanoğlu Yeniso, lecturer of Turkish language at Sofia University, interpreted in the wider frame of the policies of the communist regime to Turks in Bulgaria.

We followed how the political events in the second half of the 20th century in communist Bulgaria played a decisive role for the professional carriers of Turkish scientists and lecturers in the country. Their destinies were not exceptions on the background of the persecutions of ideologically unhandy persons by the regime. Our research is related to the entirety of scientific life in the totalitarian Bulgaria, but is focussed on the mechanisms of repressions of Turkish intelligentsia in the context of the policy of the communist power to Turks and other Muslims in Bulgaria.

The paper considers the means of destruction of the educated Turkish elite after 1944 and the efforts of the communist regime to create politically loyal new elite among the Turks. But the short flirt of the communist power with the Muslim minorities finished up with the persecution of the elite of the Turkish community who suffered mostly of the increasing assimilation efforts. The regime did away with many representatives of this elite requiring impossible loyalty from them – refusal of their ethnic identity, changing their Muslim names, falsification of scientific facts. The Bulgarian – Turkish thematic dictionary created by Hayriye Memova was convicted of being espionage order from Turkey. She was dismissed from the academic institutions and compelled to survive by working as cleaner in a factory for 4 years. Against her an investigation was initiated by the State Security which lasted for 7 years and included 19 secret agents most of them her colleagues, students and random acquaintances. Nevertheless she defended her PhD and habilitated in Bulgaria, in Turkey where she emigrated in 1989 with thousands of Turks who were expelled from the country, her scientific degrees were not acknowledged and she had to habilitate again in Baku. Following the scientific and personal trajectory of Hayriye Memova who is a representative example of the resistance we followed the policies of the regime to scientific community focussing on the control of the repressive apparatus of the regime over the Sofia University.

IV. Articles and reports published in non-peer-reviewed journals with scientific review or published in edited collective volumes

9. Muratova, Nurie. The First Web Catalogue of Women and Minority Archive Fonds in Bulgaria, Women and Minority Archives, 1, ISBN 978-954-9590-03-6, Sofia-Vienna, 2009, pp. 287-291

The article describes the construction of the first web-catalog of the availability of documents for women and minorities in the Bulgarian state archives. The catalog is made technically and conceptually by the author. An analysis has been made of and demonstrated the possibilities for presenting the women's archival heritage in Bulgaria, as well as the archives of minorities.

10. Nurie Muratova, "Grace without Falsification". Socialist Power in Bulgaria and the Women Muslims in the 1960s, Balkanistic forum, ISSN 1310-3970. - Volume 19, Issue 1 (2010), c. 159-174.

The article examines the policies of the socialist government for the "cultural inclusion" of Muslim women. In particular, the study focuses on the Schools for Activists of the Patriotic Front established in the late 1950s and early 1960s. Here is the prehistory and development of a network of such forms of influence on women. Documents from the Central State Archives, the State Archives - Blagoevgrad and memoirs and interviews with participants and heads of schools in Gotse Delchev were used.

11. Nurie Muratova, Women's societies in the second half of the 1940s - a men's initiative for women's equality, In: Gender and Transition 1938-1958, ISBN 978-954-9361-17-9, Sofia, 2011, c. 222-234.

The article examines the creation of women's societies and their "inclusion" in socio-political life after September 9, 1944. The aim of the study is to trace the mechanisms of creation and operation of women's societies, to answer questions related to ideological and organizational design of women's societies. question after 1944: Are the questions addressed to what extent the established societies are descendants of the left spectrum of the women's movement before 1944, are they a form of civic initiative or are they casino organizations used for political mobilization of women?

The focus of the study is the organizational life and activities of several companies from Southwestern Bulgaria and in more detail one of them, whose documentation is preserved in its entirety. The time frame is from the end of 1944 to the beginning of the 1950s, when structural changes took place and women's societies ceased to exist in the same form. Archival documents from the funds of the Patriotic Front, party organizations and various companies in Southwestern Bulgaria were used.

12. Nurie Muratova, Muslim Women in Socialist Bulgaria, Балканистичен форум, ISSN 1310-3970, 2013/2, c. 128 – 149.

Muslim women became an object of the Communist Party politics in Bulgaria during the time of four decades. The relative closed live in their communities, the religiosity, which contradicted the official communist ideology as well as the esthetic confrontation with the socialist ideal of modern women made the Muslim women a group difficult to be controlled. Under the slogan of modernization of Muslim Women several measures were implemented: special courses, courses for improvement the everyday life and qualification, measures attracting women to become members of the Communist Youth Union and the Communist Party.

13. Nurie Muratova. Travel notes beyond the Curtain, the “Swang Song” of Zlatka Cholakova, Bulgarian Ethnology, ISSN 1310–5213, 2015/2, pp. 195-207.

The article presents unpublished travel notes of the Bulgarian writer Zlatka Cholakova (1899-1985) on her travel to Brussels during the time of the Cold War in order to visit the World Exhibition in 1958. She presents her observations of Belgium as well as some of the dilemmas of the intellectuals educated in the pre-communist period. In the article the biography of the writer is analyzed as her experiences beyond the Iron Curtain.

14. Kristina Popova, Nurie Muratova. Socialist State Politics toward Muslim Women and their Literature Interpretations in the 50s of the 20th Century: The Case of the Novel “Kadrie” by Zlatka Cholakova In: Балканите – език, история, култура, ISSN: 1314-4065, т. 4. Велико Търново, 2015, с. 551-558.

The case of the book “Kadrie” takes a central place in our research. It was written by the writer Zlatka Cholakova (1899–1985) and was published in the beginning of the 50s of the 20th century. It was played as a theatre piece many times in the next years in the cultural centres in villages and small towns in the Rhodope Mountain as well as in professional theatres. We analyze the social background and the biography of the author as a woman educated in the 20s and 30s of the 20th century and the place of “Kadrie” in her carrier as a writer and the cultural, political and social context of the book. We analyze further the content of the book and the image of the main personality – the young woman Kadrie from the Rhodope Mountain as well as the reception of the book and its political use. A lot of propaganda forms were used involving also art, literature, poetry, music, theatre.

15. Nurie Muratova, The Memorials to the Russo-Ottoman War of 1877 – 1878 in the Tourist Movement after 1944, In: Heroes, Places, Memories, Milena Angelova, Nurie Muratova (eds.), ISBN 978-3-330-00495-5, Lambert Academic Publishing, Berlin, 2016, p. 126-139.

The tourist movement in Bulgaria started at the end of the 19th century. In the interwar period the tourist movement ideology became more nationalistic and more connected to the state institutions. After the Communist takeover on 9 September 1944 the tourist movement was based on a new ideological and organizational foundation. It was included in the whole system of control over leisure time. The new ideology as well as the new heroes after 1944 – the guerilla fighters (partisans), demanded a new kind of collective admiration and creation of new places of memory. In 1966 the Bulgarian National Tourist Movement “Get to Know Bulgaria – 100 National Tourist Sites” was established which still exists today. Five places of memory of the Russo-Ottoman War were ever-presented – Svištov – the place where the Russian troops crossed the Danube, the memorial church at Šipka, Stoletov Peak at the Stara Planina Mountains, the “Liberation Monument” (Šipka Monument), and the memorial church “St. Aleksandr Nevskij” in Sofia.

The “Museum of the Bulgarian-Soviet Friendship” in Sofia was also included. Today the number of touristic visits to these spots decreased several times but they are still the most admired national symbols according to researches throughout the last years.

16. Muratova, Nurie. The Beginning of the University Education for Women in the Russian Empire, KNOWLEDGE, International Journal, ISSN 2545-4439, Vol.22.3, 2018, pp. 717-722

Abstract: The author considers the beginning of the university education for women in the Russian Empire during the second half of the 19th century. Discussions about the access of women to university education are typical for most of the European countries in this period. After the establishment of large network of female high schools the road to university was paved. The paper analyzes the specific features of the Russian model of establishing the first Women's University (Bestuzhev's courses) in 1878. Its establishment is a result of a complicated interaction of many factors – the avoidance of serfdom in 1861, the appearance of liberal ideas, nihilist movement, feminist ideas and the growing social engagement of women. In Russia it is preceded by unsuccessful attempts of women to get access to the classical universities (mainly in medicine faculties) and the increased flow of women studying in Western universities (mainly in Zurich).

From the end of the 18th century the girls from the aristocratic circles were educated in Smolni Institute, and the girls from the middle class studied in professional schools. The first in Russia high female school for girls of different social classes opened in 1859 – Mariinskoe high school – and by that way the class inequality concerning the female high education came to an end. Nevertheless of the social changes following the avoidance of serfdom and the equal access to female high schools the universities continued to be inaccessible to women from all classes. The lack of access to universities provoked the appearance of the female universities whose number is 25 till the beginning of the 20th century. In 1868 a group of women sent a letter to the minister of education D. A. Tolstoy asking for opening of female university courses and received a negative answer. Ten years later on 20 September 1878 in Sankt Petersburg permanent university courses opened. They were initiated by group of women supported by male professors and had three departments – literature –historical, physics – mathematical and special mathematical.

The aim of the paper is to follow the mechanism of establishing of the female university, to analyze the specific features of its functioning, and to present the main key figures.

17. Kristina Popova and Nurie Muratova, An Interesting View from India toward the Balkans in 1912. The Travel Notes of Abdurrahman Seoharvi, MANAS, ISSN 2367-6256, 2019, т. 5, 2019 (1). [https://manas.fcml.uni-sofia.bg/bg/2019-vol5-1/edin-interesen-pogled-ot-indiya-km-balkanite-ot-1912-godina-ptnite-belezhki-na-indijskiya-uchen-abdurrahman-seoharvi] –

The research presents an interesting evidence of the cultural contacts between Bulgaria and India in 1912 - 1913. The notes of Abdurrahman Seoharvi from his travel in the Balkan countries (especially about Bulgaria and Serbia) are a specific view on these countries. The traveller from India spent several days in Belgrade, Nish, Sofia, Plovdiv and other places and met people especially from the Muslim societies in the visited towns and villages. His travel notes were published in English language after coming back to India in the “Comrade” newspaper. The travel notes were found by Dr. Satinder Kumar Vij, an eminent expert of the cultural contacts studies between India and Bulgaria. Dr. Vij found them in the process of his research in Indian libraries and archives of documents about Bulgarian and Balkan history. The paper outlines the main topics of Abdurrahman Seoharvis's travel notes: places, towns and people described there, the cultural and religious relationships and costumes in the visited places as well as the author's attitude towards them.

V. **Studies published in non-peer-reviewed peer-reviewed journals or published in edited collective volumes**

- 18. Nurie Muratova, Kristina Popova, Dimensions of the Women's Voices. Following on the Documentary tracks of the First Women's Participation in Elections in Bulgaria (1937 - 1939), In: Women and Minorities Archives. Ways of Archiving, Sofia-Vienna, 2009, ISBN 978-954-9590-03-6, pp. 133-155.**

The struggle for women's suffrage in Bulgaria began at the end of the 19th century. Winning full civil rights for women is the main goal of the Bulgarian Women's Union, established in 1901. After decades of efforts by the Bulgarian Women's Union, social activist activists and a number of intellectuals; statements; petitions and protests, at the very beginning of 1937 women were given the right to vote in municipal elections. However, this right did not apply to all women, and in early 1938 the circle of women eligible to vote was expanded (but only for the forthcoming parliamentary elections).

Among the broad circles of women in the country, the idea of participating in elections and expressing political interests and preferences is also making its way gradually and under the influence of various political, but also family and other cultural factors.

The study examines the role of the Bulgarian Women's Union in winning women's suffrage. Based on electoral protocols from the first elections, in which women participate, an analysis was made of their participation in different regions of the country, as well as the participation of Muslim women. Archival documents from the Central State Archives and a number of regional archives were used.

- 19. Nurie Muratova, Policies of the Socialist Government in Bulgaria towards Muslim Women, In: Let's Know Communism, ed. Ivaylo Znepolski, ISBN 978-954-28-1056-8, Sofia, 2012. Sofia, Bulgaria: Ciela, 2012, pp. 319-370.**

The study examines the policies and practices aimed at Muslim women in positions where they are uncomfortable with the communist regime - as bearers of religiosity - specific clothing, religious practices (circumcision) and others. The changes in the life attitudes of these women over four decades and the contours of their "modernization" are also outlined. The study also aims to differentiate the strategies to different social circles of women: to wives and daughters of party functionaries, to ordinary women - with low education, to women who get chances from power and the prospects for realization before them. The issues of building societies of PFs among women from Muslim regions, courses for raising the household culture, excursions, development of amateur art, schools for PF activists in Chepelare, Gotse Delchev and Velingrad, mechanisms for encouragement and creation of a system are considered in detail from privileges, the opening of special schools for nurses, open pressure from the authorities on women and forms of repression, etc.

The research is based on archival documents, field research, oral history.

- 20. Kristina Popova, Nurie Muratova. The "hidden" archives of women, In: TO COME OUT OF THE SHADOW. Unpublished works of Zlatka Cholakova and Olga Chavova, Nurie Muratova, Kristina Popova, Georgeta Nazarska (Eds.), ISBN 978-954-00-0069-5, Blagoevgrad, 2016, pp. 132-168.**

Zlatka Cholakova (1899-1985) is a teacher and writer. She was born in the village of Markovcha (Shumen region). She is the author of the books "To Hungarians and Germans" (1930), "Fairy countries" (1933), "America: sketch-es" (1937), "The song of the fiord" (1939), "30 days in the Soviets" (1944), "Kadrie" (1953) and others. We publish for the first time her travel notes, memoirs and satirical stories critical to the communist regime.

In their disappointment and secret revolt against the lack of acknowledgement Zlatka Cholakova wrote a series of sharp theatrical scenes against the communist party chieftains.

Out of sight of researchers, these works enrich women's autobiographical tradition and are extremely valuable for understanding women's literary destinies, but above all - the generation of women formed in the first half of the twentieth century, whose lives are marked by the pursuit of freedom and coercion. to adapt.

The study analyzes the main unpublished works of Zlatka Cholakova in the context of the literature of the drawer.

Nurie Muratova